

לְבַדָּךְ - נתן אלתרמן אצל מאיר שלו

אקי להב

לְבַדָּךְ

א

- (1) שׁוֹמְרֵךְ תְּהִילָה לְלוֹטְשֵׁי הַמַּתְקָת
- (2) מְרוֹץ גְּזַרְתְּךָ מְפַנֵּק וּמְהִיר
- (3) בָּךְ מְסַתְּפִלִים כּוֹכְבֵי הַלֵּקָת
- 4 לָךְ נוֹהֲמִים דְּבֵי הַצִּיר

ב

- (1) שְׁדוֹת שְׁחֹרוֹ וְעֵצִים נוֹשְׂאֵי שֶׁבֶל
- (2) עֲמָדוֹ בְּאוֹרֵךְ הַלְכוֹ
- (3) הַלֵּילָה, סְתָרְסָר מִיוֹנִים עַל הַשֶּׁבֶךְ
- (4) מְדַלֵּק לָךְ עֵצֵי הַבְּדָכֹן

(מתוך "כוכבים בחוץ", מספור הבתים והשורות - שלי)

מי לא מכיר ואוהב את השיר הנפלא הזה? שיקום.

ובכן, מי שמתחשק לו להרהר בשאלות כגון:

- מי היא הנמענת בשיר? למי מתכוון המשורר, אל מי הוא פונה?

- מדוע אלתרמן כותב שוֹכֵךְ (בסגול) ולא שוֹכֵךְ (בקמץ)?

- מה אומר על כך מאיר שלו בספרו "יונה ונער"? מדוע? מה הוא החמיץ אולי (ואולי לא)? על הבדלים נוספים בין אלתרמן וְשָׁלוֹ.

בכל אלה ועוד, עוסק המאמר שלפנינו שלא יתחנן "אל הנסוגים מגשת", אלא פונה אל שוחרי האפולולית של הפרדס האלתרמני. אם כאלה אתם, הבה נקפוץ לתוכו.

מה פירוש "שוֹכֵךְ" בבית סגולה? (ראו בית ב' שורה 3). האם יש מילה כזאת בעברית או שאלתרמן המציא אותה? היתכן שְׁעֵינָת את הגיית המילה "שוֹכֵךְ" רק כדי שתחרוז במדויק יותר עם "שוֹכֵל" (בית ב' שורה 1)? שאלה זו היא הטריגר להרהורנו זה, במהלכו נרמוז גם לפרשנות אפשרית של השיר "לבדך" כולו, נבחין בכמה אמצעים שנוקט אלתרמן כדי לעצב למעננו את החווייה שחוללה את השיר, נתפעל מהדרך שבה עולה אל פני השטח התת מודע ואפילו הביולוגיה של הומו סאפִיֶנְס ממין זָכָר, נִזְכָּר במה שכתב על כך מאיר שלו בספרו "יונה ונער", ונוסיף כמה פרפראות. כל זאת, על קצה המזלג ובניסיון נואש לייגע את הקורא כמה שפחות.

בשיר "לבדך", אלתרמן שר לנו את אחת מן העזות שבחוויות אנוש. התפעלות של גבר ממראה של אשה. יש שיגידו שהוא קצת מגזים ("בך מסתכלים כוכבי הלכת"?), נו באמת), אבל מי שזוכר על מה מדובר, יודע שאי אפשר להגזים בזה, שחויית ההתפעלות הזאת תמיד תישאר גדולה מכל תיאור מילולי שלה, שהיא יורדת בעליל עד לשורשי הביולוגיה והכימיה של הַזָּכָר, עד רמת התא הבודד וכו' וכו'. כלומר: לא זו בלבד שאלתרמן לא הגזים, אלא להיפך. יתכן שגם כאן "אל לב הזמר נשברה העט", למרות המאמץ והכישרון העילאי של המשורר לגעת בחווייה.

בספרו "יונה ונער" (ע' 83-84), משרבב לנו מאיר שלו חידה קטנה, הקשורה בשיר זה, ושואל מדוע אלתרמן כותב "שׁוֹבֵךְ" (בי"ת סגולה) ולא "שׁוֹבֵךְ" (בי"ת קמוצה). ייאמר מיד, אני לא טוען לפיענוח כוונה נסתרת של מאיר שלו. כמעט להיפך, אני חש שאין כאן כוונה נסתרת שלו ואסביר להלן מדוע.

גם אני שאלתי את עצמי את אותה השאלה (מדוע שׁוֹבֵךְ ולא שׁוֹבֵךְ) עוד שנים רבות לפני הופעת "יונה ונער", ונדמה לי שאין לחשוד במאיר שלו, שהוא יודע או משער את התשובה, שכן שָׁלוֹ (ממש ההיפך מאלתרמן) אינו נוהג להשאיר חידות לא פתורות בספריו. אילו היתה לו תשובה או שמא השערה, היינו כבר מקבלים על זה פיסקה שמנמנה אחת לפחות, מן הסתם משעשעת. אלא שכאן סתם מאיר שלו ולא פירש, אם אין מחשיבים את הפתרון הטריביאלי שהוא מציע בקריצה, מפיו של אחד "בנימין". דמות משנה שולית בספרו. ניכר שהעיקר בעיני מאיר שלו היה דישון התשתית התחקירית של ספרו באמצעות איזכור השיר "לבדך" של אלתרמן ודרכו את המילה "שובך" והמילה "יונים", שהן ישויות מרכזיות בספר "יונה ונער".

כך נהג מאיר שלו גם בציטוט שירו של המשורר הסקוטי רוברט סטיבנסון ("רקוויאם"):
home is the sailor/ home from the sea/ and the hunter home from the hill
ציטוט זה מְעַבֵּה אצל שָׁלוֹ את המושג יונת דואר (homing pigeon). כוונתי במילה "מעבה" כאן היא שלכאורה, הציטוט אינו תורם לרומן תרומה משמעותית, לא תמאטית וגם לא עלילתית, אלא רק מאייר אותו. באופן כזה נעשה הרומן "יונה ונער", מלבד היותו רומן, למעין אנתולוגיה למושג "יונת דואר". זהו מאפיין רווח ברומן ה"מאיר שלווי". האיזכור של השיר "לבדך" מתפקד כפריט אנתולוגי. מצד שני, אם בכל זאת שיער מאיר שלו משהו בעניין חידתו, אך השאיר את פתרונה לקורא, אתכבד לנסות לפתור לו אותה, והשורות הבאות יכולות אולי להעניק לספרו רובד מעניין.

ובכן, מה יש לומר על שירו של אלתרמן "לבדך"? אחרי אינספור קריאות. שהוא יפה? נו, זה ברור. אבל על מה השיר? אל מי ועל מי מדבר הַפְתּוּב? מי היא "הנמענת"? והעיקר שלשמו התכנסנו: מדוע אלתרמן כותב שׁוֹבֵךְ (בי"ת סגולה) ולא שׁוֹבֵךְ?

כידוע, התמאטיקה בשירי אלתרמן היא בחינת צבת בצבת עשוייה. קשה לפרש בו כראוי ביטוי ואפילו מילה אחת - בלי ההקשר הרחב. המְנִסָּה לפרש שיר של אלתרמן, צריך לקחת בחשבון שפרשנותו תהיה ארעית. יותר מזה, מוטב שתהיה גם דינמית, שתשאיר דרגות חופש לקורא, שכן, בכל קריאה הוא עשוי לגלות בשיר פנים אחרות, לעיתים סותרות ממש. אם ייקרא שנית, השיר עלול לפרוט לפתע על נימה פנימית אחרת בתודעת הקורא, או לפגוש במצב תודעתי שונה שלו, והפגישה הזאת, פתאומית לעד שכמוה, תוליד אז פרשנות אחרת קצת. אותו ארמז, יכול לעורר זיכרון אחר, אותה מטאפורה – הלך רוח אחר וכו'.

אמון על טיבה הבוגדני, מְהַלֵּךְ הקסם, של השירה הזאת, "מנושק ומלוטף כמנקה ארובות" ("שיר בפונדק היער"), אנסה לתאר פגישה אחת שלי עם השיר "לְבַדָּךְ" שבמהלכה הצטללה בתודעתי הבי"ת הסגולה של ה"שׁוֹבֵךְ". הרבה יותר מן ה"שׁוֹבֵךְ" התקני (בבי"ת קמוצה) הנרמזת כאן בבירור, למרות בעיות החריזה והמשקל. ראשית חוכמה, נסיר מעל השולחן את ההסבר הטריביאלי, אליו מרמז הפְּשֵׁט של מאיר שלו בספרו. לפי הסבר זה, הסיבה היא הצורך של אלתרמן לחרוז את המילה "שובך" טוב יותר עם ה"שובל" משורה 1 של בית ב'. בנימין, דמות-משנה אופיינית של מאיר שלו, סונט ב"משוררינו", שאלה "יעשו ה-כל למען החרוז". ומה תהיה ההנמקה שלנו להסרת הסבר כזה מן השולחן? ראשית, זה טריביאלי מדי. גם מדי. דוגמאות לעיוות מסוג זה אצל אלתרמן, אפילו לכאורה - הן נדירות, אם בכלל קיימות. שנית, השאלה הנכונה היא: מדוע בחר אלתרמן מה שבחר, היינו: לשמר בכל מחיר את המילה "שובך" אך בצורתה הלא תקנית (בי"ת סגולה), במה חשיבותה גדולה כל-כך. כאן המקום לציין, שאלתרמן דוקא מ-א-ד מחבב חרוזים בלתי מדויקים ושירתו מלאה בהם. מבחינות רבות הוא נחשב לאבי השימוש בחרוז הבלתי מדויק בשירה העברית, אותו כינה בחיבה כמעט אירוטית: "...חצוי, ומגִיר עֵסִיסוֹ כְּפֶלֶח". כל כך היה אלתרמן מודאג שמא לא נבין את המשל העסיסי שלו, שמא נחמיץ את הנמשל, עד שזימן לנו עוד באותו בית דוגמא נאה, כלהלן.

הנה ראו כיצד מנחה אותנו המשורר היאך יש לכתוב שיר לדעתו:

(1) כל שורה תיבחר כעלמה בשביה

(2) וחפשו היפה בבנות הפלך

(3) וחרוז תמצאו לה, שלם כשבועה

(4) או חצוי ומגיר עסיסו כפלח"

(שיר הבקתה, שירי עשרה אחים, עיר היונה)

אנו רואים שאלתרמן הוא חובב מושבע של חרוזים בלתי מדוייקים, של הפלחים נוטפי העסיס הללו.

אילו התעקש אלטרמן על חרוז "שלם כשבועה", היה מעוות גם את ה"פלח" משורה 4 ועושה ממנו "פלח" בשני סגולים, כמו שעשה עם השוכך שלו. לא תקני – אבל חרוז. אילו נהג כך, אפשר היה לטעון שבעיני אלטרמן יצירת מילה יש מאין היא כלי לגיטימי מבחינתו. כי הרי שיר הבקתה הוא שיר ארספואטי מובהק. שיר המסביר את כללי הכתיבה, החריזה, המשקל וכו' הנקוטים בידי המשורר. . .

לצורך ההשוואה אני נזכר בתופעה דומה, בשורה משירו של עמיחי: "שערך הארוך נערה/ שערך הקצר"

בעוד אצל עמיחי נדמה כי השיקולים הם באמת של חריזה, ואולי גם חיקוי של שגרת דיבור, אצל אלטרמן זה נראה להיפך. אומנם השוכך התקני, הקמוץ, לוקה קשות מבחינת המשקל והחריזה, אבל לבי"ת הסגולה של השוכך שלו, יש סיבות והצדקות עמוקות מסתם חריזה. וגם מבחינת שגרת הדיבור – יש כאן ההיפך מזה. אלטרמן מבליט כאן את הזרות של ההגייה החדשה. ממתין בסבלנות לקורא הנכון ולקריאה הנכונה.

אבל לשם מה הוא עושה זאת? ואיך הוא מצדיק את זה? הלוליין הזה, אשף המילים שלנו. מה חשיבותה של המילה "שוכך" בעיניו עד כדי יצירת תקן חדש? על כך נדבר מיד. הרי ראינו כבר שכמעט לעולם איננו חורז סתם כך. יש לו כוונות נסתרות.

כדי להסביר את זה, אתאר קריאה אפשרית בשיר "לבדך".

נפתח את התיאור בקריאה הטריביאלית. לפיה הנמענת בשיר היא איזו דמות נשית נחשקת. המשורר שר לה שיר אהבה והערצה ומתאר את דמותה (הפיזית!) בשלל סופרלטיבים.

מבחינה זאת, השיר "לבדך" הוא מופת של היפרבולה (= הפלגה, הקצנה, הגזמה) בשירה. על גבול הפארודייה. עם רמז של קריצה, שבה לא נדון כאן. כך "שוקיה" של הגברת מהווים יצירת פאר שבה יכול להתהלל כל פסל הלוטש מתכת. מירון גזרתה הוא "מפונק" ו"מהיר". היא עד כדי כך יפה וסקסית שכל איתני הטבע צופים בה, משתאים. כוכבי הלכת מסתכלים בה ו"דובי הציר" (כוכבי ה"דובקה" ואולי אף דובי הקוטב עצמם) - נוהמים בתאוה.

גם הבית השני ממשיך בכך, ועוד מוסיף מידע. בעוד מתברר בו שהדמות שלנו נצפית כשהיא בחוץ, בטבע, בלילה, לאור הירח, נדמה שהתיאור צובר עוד ועוד אנרגיה אירוטית. "שדות שחווירו ועצים נושאי שָׁבֶל, עמדו באורך הלבן"

שתי השורות האלה מכפילות את המשמעות. ומהי המשמעות המוכפלת? לכאורה, אפשר היה להכפיל כאן את הנמענת, להכפיל תימאטית! לתת משמעות כפולה. כלומר לקרוא את השיר כאילו בנוסף לאהובה, הנמענת היא גם "הלבנה עצמה", הירח, ולכן העצים והשדות עומדים באורה הלבן. כך למשל פירשה חוקרת אלתרמן, פרופ' ותיקה ובכירה בקרית-ספר שלנו. אלא שאלתרמן מטמין כאן אפשרות נוספת, מעניינת וקוהרנטית לא פחות ואולי יותר. לעניות דעתי, יש לראות מעין משמעות כפולה לא בנמענת אלא דוקא במילה "אורך", כי בקריאה בקול אפשר לשמוע בה גם את הצירוף "עורך הלבן". בעינינו, נו, ומה מתאים, אירוטי והיפרבולי יותר מעור לבן, בליל ירח, שאפילו העצים והשדות מזדקפים ועומדים בגללו? אם נמשיך בפרשנות כזאת, ייראו לנו שתי השורות המסיימות באור חדש ומעניין. וראשית שורה 3 של בית ב': "הלילה סחרחר מיונים על השֶׁבֶךְ."

בעוד הקוסמוס "עומד" באורה/ עורה של היפהפיה הנחשקת, משהו מעין זה קורה גם ללילה. זה מסתחרר ממש, ומה במיוחד מסחרר את הלילה לדעת הדובר? "יונים על השֶׁבֶךְ". מאיר שלו, מנצל כאן את ההזדמנות וגוער באלתרמן על "השגיאה" האורניתולוגית, כביכול יונים, לטענתו, אינן עפות בלילה. בחושו להפגין ידע תחקירי (מרשים יש להודות, "יונה ונער" מלא בחומר הזה, כמו שאר ספריו), מתעלם מאיר שלו מהעובדה שהשיר "לבדך" הוא כולו פצצת הזרה. כמעט שום דבר שם אינו מתפקד כמו במציאות הקונבנציונלית המוכרת לנו.

האם העובדה שדובי הציר נוהמים עבור גברת מסויימת היא בסדר מבחינה זואולוגית? וזה שהלילה מדליק לכבודה עצי דובדבן? מה זה, יש לנו עסק עם פירומן? ומי אומר שהיונים "עפות"? כל מה שנכתב הוא שהן "על השובך", אם כך אולי גם הן עומדות "באורה/ עורה הלבן" של הנמענת ואינן עפות.

אנו, לא ניפול למלכודת הפשט של מאיר שלו. כדרכנו בקריאת שירי אלתרמן, נזמין את הקורא התמים דוקא להתמסר לדימוי הזה ("סחרחר מיונים על השובך"). אך יהיה על הקורא לעשות זאת תחת השפעת האקספוזיציה האירוטית של אלתרמן. המשורר חש כנראה, כי אחרי שצייר לנו את התמונה עד כאן, כל דימוי שיבחר ייצג בעינינו את ההמשך האירוטי המתבקש. בגילו, כ 25 כשכתב את השיר, זוהי שרשרת פסיכו-פיזית צפויה ומובנת מאליה.

כאן אני מפנה את הקורא היגע, אך החרוץ, אל הערה 2 בסוף מאמר זה, ובה אביא שיר נוסף של אלתרמן, שמתאר (אולי!) את אותה חווייה מכוננת של השיר "לבדך" בצורה שונה לגמרי. אך בינתיים נשוב לשירנו, "לבדך".

מדוע בחר אלתרמן דוקא במטאפורת ה"יונים"? על כך אפשר להתפלפל ולעייף עוד את הקורא היגע ממילא. אנו נימנע מזה.

האם חשב המשורר על ה"יונה" הנחבאת ב"אביונה" של קוהלת. או שמא התכוון לרמוז כאן על פתו של "אביונה", היינו: היונה. אולי משך קצת הלאה את המובן התנ"כי העתיק של יונה = יין? או שמא את ה"יונה" מ"העיר היונה" של הנביאים ירמיהו או צפניה. היתכן שתיאר חווייה אישית פרטית הקשורה ביונים של ממש? קשה להאמין, אך לא בלתי אפשרי וראו "עץ הפלפל" בנספח הנ"ל. אני לא סגור על הסבר זה או אחר בנקודה זאת ומשאיר אותו באפילה המבורכת, בה נובטים כידוע הרבה דברים טובים, במיוחד כשעוסקים בשירה לירית. אבל על הפרשנות למילה "שֶׁךְ" לא נוותר, כי היא בחירה פשוטה בהרבה. זה, נשמע לי תמיד כמצטלצל עם "סֶךְ" דוקא. כמתאר אירוטיקה, וליתר דיוק: כיסופים אירוטיים. אולי המשורר מצא או שיער ש"שובך" הוא מקור המילה שוֹבֵךְ, ובחר בעיוות הקטן של המילה כדי לרמוז לנו על כך. סימוכין אפשריים לכך נוכל למצוא בסצינה המפורסמת בה מסתיים מרד אבשלום,

מספר שמואל ב': " וַיִּקְרָא, אֲבִשְׁלוֹם, לְפָנָי, עֲבָדֵי דָוִד; וְאֲבִשְׁלוֹם רֹכֵב עַל-הַפָּרָד, וַיָּבֵא הַפָּרָד
תַּחַת שׁוֹבֵב הָאֱלֹהִים הַגְּדוֹלָה וַיִּחַזַּק רֵאשׁוֹ בְּאֱלֹהֵי נִימָן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ"..
שָׁלוֹ עֲצָמוֹ, מִדְּקָדֵק וּמִסְבִּיר וּמִתְאָר אֶת הַמוֹשֵׁג "לוֹכֵד", שֶׁהוּא חֵלֶק מֵהוֹתִי וְאוֹפֵרְטִיבִי מִן
הַשׁוֹבֵב. בְּכַךְ גַּם הוּא עוֹשֶׂה צַעֲד קָטָן, אוֹלֵי בִלְתִי מוֹדַע, לְכִיוּוֹן הַמִּילָה "סוֹבֵב".
"בִּלְתִי מוֹדַע", כִּי נִדְגִישׁ שׁוֹב, אֵינֶנִּי טוֹעֵן כִּאֵן לְכוּוֹנָה נִסְתַּרְתׁ שֶׁל מֵאִיר שֶׁלוֹ, אֲבֵל יִתְכַן שֶׁלֹּת-
מוֹדַע שֶׁל מִשׁוֹרְרִים יֵשׁ דְּרָכִים מִשְׁלוֹ לְתַקְשֵׁר עִם אֱלֹהֵי שֶׁל קוֹרְאֵיהֶם, כִּפִּי שֶׁסִּבְרוּ כִּמָּה מִלּוֹמְדִים
מִרְכֵז אִירוֹפִיִּים בִּמְפָנָה הַמֵּאוֹת 19-20.

אוֹלֵי אֵף בִּלִּי קֶשֶׁר כֹּזֵה, אֵלֵא רַק כֶּה־מִשְׁךְ הָאֶקְסִפּוֹזִיצִיָּה הָאִירוֹטִית שֶׁל הַשִּׁיר, בַּחֲרֵ אֶלְתֵּרְמָן
לְהוֹסִיף לֵנּוּ, וְלוֹ בִּמְרוֹמֵז, "סוֹבֵב" אֶפְלוּלִי לְתַמוּנָה הַרוֹמַנְטִית. זוֹהִי הָאֶפְשָׁרוֹת הַמִּסְתַּבֵּרֶת
בִּיּוֹתֵר לְדַעֲתִי.
עַד כַּדִּי כֵךְ הַזִּיוּוֹג הַזֶּה הִדְהֵד בְּתוֹדַעֲתִי שֶׁהַרְשִׁיתִי לְעֲצָמִי לְהַשְׁתַּעֲשַׁע בְּמַעִין סְפוֹנְרִיזְמִים: "הַלִּילָה
שְׁתַּרְתָּר מִיּוֹנִים עַל הַסּוֹבֵב".
כֵּן, חֲשַׁבְתִּי לְעֲצָמִי, אֶלְתֵּרְמָן, שֶׁאֲצִלוֹ הַ"שִּׁיבוֹשׁ" שֶׁל הַמִּילָה "שׁוֹבֵב" הוּא בִּלִּי סִפְקֵ מַכוּוֹן, רִצָּה
לְהַפּוֹךְ אֶת הַשׁוֹבֵב גַּם לְסוֹבֵב אֲצֵל הַקּוֹרָא, אוֹ לְתֵאָר אֶת הַמַּהֲפֵךְ הַזֶּה בְּתוֹדַעֲתִי הַדּוֹבֵר בְּשִׁיר. כֹּל
הָאֶפְשָׁרוֹת הָאֵלֵה גַּם יַחַד, נִמְזַגּוֹת לְתוֹךְ שׁוֹרְטֵי אֱלֹהֵי בְקִרְיָאֵתִי זֹאת.
נִרְאֶה שֶׁהַדְּבַר הַיֵּה כִּכֵּה, מֵאִיר: שׁוֹבֵב וְסוֹבֵב, בְּאוֹ לְשִׁיר זֶה כְּרוֹכִים יַחַדִּיו.
כֶּה־שֶׁלְמָה לְכֹל הָאֵמּוֹר עַד כִּאֵן, אֶפְשֵׁר הִיָּה לְהַגִּישׁ אֶל הַשׁוֹלְחָן פֶּרְפֵּרָאוֹת בְּדַמּוֹת "אִירוֹעֵי סוֹבֵב"
נוֹסְפִים אֲצֵל אֶלְתֵּרְמָן הַמַּעִידִים עַל הַקּוֹנוֹטִיצִיָּה הָאִירוֹטִית הַמּוֹבְהֶקֶת שֶׁל הַסּוֹבֵב אֲצֵלוֹ. אֲנִי
בַּחֲרָתִי בְּשִׁבְלֵכֶם אֶת הַבֵּית הַנִּפְלֵא:

"אֶהְבּוֹ הַמִּילִים הַיִּפּוֹת כִּמוֹ וְרִיד
הַמְּפָכּוֹת בְּסִבְכֵי מְלִיצָה נְשִׁית
לְבִלִּי יַגַּע רִדְפוֹן עַד קִצּוּי הָעֵבְרִית
גִּרְרוֹן בְּצַמּוֹת אֶל הַבֵּית"
(שִׁיר הַבְּקֵתָה, שֵׁם)

נו? מה תגידו, קוראים יקרים, על מילה יפה המפכה בסופכי מליצה? אתם, אילו יון אתם, לא הייתם טסים לשם על כנפי נשרים?

הקורא, שגרר את עצמו בנאמנות בין השורות שלי והגיע עד כאן, לא יתפלא למצוא גם בבית אירוטי זה דוגמא צנועה לחרוז בלתי מדוייק (וריד – עברית), אלטרמן המאוהב (בחרוז הבלתי מדוייק) אינו יכול להתאפק ומזוג ומקליא ומתיך ומלחים עוד שניים "שונים" זה מזה.

ולסיכום:

מי שמכיר את עלילת הספר "יונה ונער", יכול למצוא בפרשנות כזאת של "לבדך", בראיית ה"שוכך" כאלמנט אירוטי נקבי המושך את הזכר ממרחקים, מעין מבשר מקדים של העלילה. מה שאומר הציטוט מסטיבנסון כמעט במפורש, רומז לנו בעקיפין גם אלטרמן. אלא שאם לכך התכוון גם מאיר שלו, ממני הוא הצליח להסתיר את כוונתו.

הערות

(1 תנא דמסייע

המשורר האוסמן כתב שורות דומות, אולי כהומאז' לסטיבנסון (אך מתאים גם כמחווה לאלטרמן):

"Tis evening on the moorland free,
The starlit wave is still:
Home is the sailor from the sea,
The hunter from the hill."

שימו לב לאור הכוכבים השקט ברקע, המופיע בשני השירים.

2) חווייה מפולפלת

את שירו "עץ הפלפל" פרסם אלתרמן מעט לפני השיר "לבדך", אך בערך באותה תקופה: אמצע שנות השלושים.

הקורא את השיר הזה, ומצוי במקרה גם בתכתובת הרכילות הרלבנטית בין אלתרמן לעבריה שושני בעניין זה, יכול להרהר באפשרות שאותה חווייה אישית הניעה את כתיבת שני השירים: "עץ הפלפל" ו"לבדך" (להבדיל).

לדעתי זאת דוגמא נהדרת לחלקה המצומצם של חוויית המשורר בשיר עצמו, לפחות אצל אלתרמן. אולי אפילו נימוק מדוע אין לה כל חשיבות.

עץ הפלפל

את היטב יודעת שאני פיקח,
דעי איפה גם זאת- אני חזק... ואיך?
עשרה לילות נשאו את הירח
ואני אחד נשאתי את ראשך.

אז עולם קריר עצם עלינו רשת,
ושעה גבוהה הפילה שובל צל
זרותך גועה ביפי גסיסה נואשת
ואני ידעתי- היא לא תינצל.

אם אני צמא כעת אל צווארייך,
אם אני חונק את זכר גזרתך,

רע לי בחשבי שאת כבר צהריים
ואני עודני לילה מתאבך.

את רואה באור, לכן מיהרת לסגת
ואני כאז איני רואה דבר.
פטישי הגא עדיין מרסק את
רימוני גופך העז והיקר.

עוד יתמודדו כאן צהרי הנחת,
עוד לילות רבים ינוחו מירחם,
רק אני אשא אותך, הלא נשכחת.
כי אני חזק יותר מכל אדם.

כי העץ אשר זוכר אותך עדיין,
בלעדייך שבעתיים התלבלב,
ניחוחו הדמיע פעם את העין
ופריו כעת מדמיע את הלב.

למה תתפלאי? אמרי לך – הוא איננו
ועל כן אולי מותר להאמין,
שאם גם נסתר בין כל ארבע עינינו
שקר דל יחיד, אין אנו אשמים,

והביני עוד- אין רע ואין עוון אם
עיצבוני נרגם בצלצלי חרוז.
לו ידעו כולם לכתוב שירים כמוני
לא היית יודעת אז למי לבוז.